

Norbert Przyborowski

Wzajemne uznanie wazności chrztu pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim a Kościołami zrzeszonymi w Polskiej Radzie Ekumenicznej

---

Studia Theologica Varsaviensia 35/1, 277-286

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NORBERT PRZYBOROWSKI

**WZAJEMNE UZNANIE WAŻNOŚCI CHRZTU
POMIĘDZY KOŚCIOŁEM RZYMSKOKATOLICKIM
A KOŚCIOŁAMI ZRZESZONYMI
W POLSKIEJ RADZIE EKUMENICZNEJ**

WPROWADZENIE

Doniosłym wydarzeniem w historii ruchu ekumenicznego był Sobór Watykański drugi. Podczas jego obrad zatwierdzono w roku 1964 *Dekret o ekumenizmie*, a w 1967 wydano *Dyrektywy do wykonania uchwał Soboru Watykańskiego drugiego w sprawie ekumenizmu* zwane Dyrektorium ekumenicznym (cz. 1), które zalecają m.in. wszczęcie dialogu z przełożonymi i radami ekumenicznymi innych Kościołów w ramach jakiegoś jednego narodu lub terytorium. Jako wyjątkowo ważny przedmiot tego dialogu wskazuje Dyrektorium sakrament Chrztu Świętego.

W Polsce rozmowy w sprawie ważności chrztu rozpoczęły się jeszcze pod koniec lat sześćdziesiątych i były prowadzone równoległe na dwóch płaszczyznach: rozmowy multilateralne pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i ośmiu Kościołami zrzeszonymi w Polskiej Radzie Ekumenicznej organizowane przez Podkomisję Dialogu¹ oraz rozmowy bilateralne pomiędzy wszystkimi wyżej wymienionymi Kościołami.

Rozmowy multilateralne były prowadzone w celu ustosunkowania się do Dokumentu o Chrzcie ogłoszonym w 1974 r. w Akrze, staraniem Komisji *Wiara i Ustrój*. Na czterech posiedzeniach z 9 XI 1978 r., I III, 25 V i 22 XI 1979 przedyskutowano poszczególne punkty dokumentu o chrzcie. Następnie na ostatnim posiedzeniu 22 XI 1979 napisano protokół końcowy rozmów, będący podsumowaniem dyskusji nad wyżej wspomnianym dokumentem. Protokół ten został odczytany. Nastąpiła krótka dyskusja nad tekstem, który jednomyślnie przyjęto. Potem skierowano pismo do Sekretariatu *Wiara i Ustrój* w Genewie, ustosunkowując się w nim pozytywnie do treści Dokumentu z Akry. Wkrótce Podkomisja ds. Dialogu otrzymała podziękowanie z Sekretariatu *Wiara i Ustrój* za podjętą współpracę.

Na szczególną uwagę zasługują rozmowy bilateralne (dwustronne) na temat ważności chrztu, rozpoczęte jeszcze pod koniec 1969 r. Początkowo rozmowy te miały charakter lokalny i nie wyszły poza etap wstępny. Dopiero powołanie do życia

---

¹ Podkomisja do Spraw Dialogu została powołana do życia w 1977 r. przez utworzoną wcześniej (w styczniu 1974 r.) Komisję Mieszaną Polskiej Rady Ekumenicznej. Zadaniem Podkomisji Dialogu było inicjowanie rozmów na różne tematy teologiczne, m.in. na temat Dokumentu o Chrzcie ogłoszonego w 1974 r. w Akrze.

w styczniu 1974 r. Komisji Mieszanej Polskiej Rady Ekumenicznej zapoczątkowało etap kontaktów oficjalnych², które przyczyniły się m.in. do przeprowadzenia rozmów dwustronnych w sprawie ważności chrztu.

I. DIALOG RZYMSKOKATOLICKO - PRAWOSŁAWNY

Chrzest udzielany w Kościele prawosławnym nie był nigdy podawany w wątpliwość, chyba że w poszczególnych przypadkach. Dyrektorium ekumeniczne przypomina, że *nie można podawać w wątpliwość ważności chrztu udzielanego u odłączonych chrześcijan wschodnich* i że wystarczy upewnienie się o fakcie chrztu³.

Poza kwestią ważności istniało jeszcze parę innych spraw związanych z chrztem, które należało omówić, dlatego też w dniu 18.04.1978 r. Komisja Episkopatu do spraw Ekumenizmu zwróciła się do przedstawicieli Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego z uprzejmą propozycją przeprowadzenia rozmów o chrzcie w zakresie duszpastersko-teologicznym. Celem tych rozmów była wzajemna informacja oraz przygotowanie podstawy do dokonania przez zwierzchności Kościołów (rzym-skokatolickiego i prawosławnego) uzgodnień dotyczących m.in. wydania świadectwa chrztu proszącym o nie wiernym. Do przeprowadzenia rozmów zostali delegowani ze strony katolickiej ks. rektor Władysław Hładowski (przewodniczący delegacji katolickiej) ks. prof. L. Balter i ks. prof. Z. Tonkiel. Skład delegacji prawosławnej nie był jeszcze ustalony, dlatego zwrócono się z prośbą o podanie nazwisk przedstawicieli Kościoła prawosławnego. Czas i miejsce spotkania miały uzgodnić między sobą delegacje.

Propozycja rozmów o chrzcie spotkała się z dużą aprobatą ze strony Kościoła prawosławnego i wkrótce nadeszła pozytywna odpowiedź na powyższe pismo. Została wytypowana delegacja prawosławna, w skład której wchodził: Archimandryta Sawa Hrycyniuk (Jabłeczna), ks. Grzegorz Misiejuk (Drohiczyn), Jan Anchimiuk (Warszawa). Ustalono czas i miejsce spotkania, które odbyło się 4 października 1978 r. w Warszawskiej Kurii Metropolitarnej przy ul. Miodowej 17. Spotkaniu przewodniczył ks. Władysław Hładowski, a protokołowali: Jan Anchimiuk i ks. Julian Warzecha (obecny zamiast ks. prof. L. Baltera).

W świetle przeprowadzonych rozmów obie delegacje oświadczyły, że *nie ma żadnych wątpliwości co do ważności chrztu udzielanego w obu Kościołach*. Stwierdzone różnice są wyrazem dopuszczalnego pluralizmu teologicznego wynikającego z różnego rozłożenia akcentów. Kościół rzymskokatolicki bardzo mocno akcentuje siłę obrzędu, zaś prawosławny rolę szafarza, który działa w imieniu Kościoła. Obie delegacje mają się zwrócić do swoich władz kościelnych o formane uznanie ważności chrztu udzielanego w bratnim Kościele oraz o polecenie duchowieństwu wydawania metryk kościelnych, nawet w wypadku, gdyby petent zamierzał przejść do innego wyznania. Obie delegacje widzą również celowość dalszego multilateralnego dialogu o chrzcie.

² Por. K. Karski, *Dążenia ekumeniczne we współczesnym świecie*, Warszawa 1986, s. 375.

³ Dyr. Ekum. 1967, n. 12; por. J. Rybczyk, *Directorium oecumenicum*, Roczniki teol.-kanoniczne 16 (1969), z. 13-14; N. Dyr. Ekum., n. 99a.

II. DIALOG RZYMSKOKATOLICKO - LUTERAŃSKI

Pierwsze próby nawiązania dialogu rzymskokatolicko - luteranckiego w Polsce sięgają końca lat sześćdziesiątych. Były to właściwie rozmowy o zasięgu regionalnym, które miały na celu próbę ustalenia ważności chrztu, udzielanego w Kościele Ewangelicko-Augsburskim. Dotyczyły głównie regionu śląskiego. Dyskutowano drogą korespondencji. Wyniki tych rozmów nie wyszły poza etap wstępny, pomimo tego, że w styczniu 1971 r. wysłano do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego pismo w sprawie nawiązania oficjalnego dialogu o chrzcie.

Dopiero w kwietniu 1978 r. Komisja Episkopatu do Spraw Ekumenizmu w porozumieniu z Polską Radą Ekumeniczną zwróciły się do najwyższych władz Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego z propozycją przeprowadzenia rozmów o chrzcie. Celem tych rozmów było przygotowanie podstawy do wzajemnego uznania przez Zwierzchności Kościołów (rzymskokatolickiego i ewangelicko-augsburskiego) sposobów udzielania chrztu oraz wzajemnego zobowiązania się do wystawiania świadectwa chrztu proszącym o nie wiernym. Ustalono również skład delegacji ze strony katolickiej, która miała brać udział w dialogu. W skład tej delegacji wchodzili: ks. prof. A. Skowronek (przewodniczący delegacji), ks. prof. S. Moysa i ks. prof. M. Czajkowski. Zwrócono się też z prośbą o podanie nazwisk przedstawicieli Kościoła Ewangelicko Augsburgskiego co - jak się później okazało - długo pozostawało bez odpowiedzi.

Do głównego spotkania na temat wzajemnego uznania ważności chrztu doszło 11 maja 1979 r. w sali Konsystorza Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Warszawie przy ul. Miodowej 21. Stronę luterancką reprezentowali ks. Jan Gross, ks. Jan Motyka, ks. Ryszard Trenkler i ks. Tadeusz Wojak (przewodniczący). Delegacja rzymskokatolicka przybyła we wcześniej ustalonym składzie. Rozmowy rozpoczęto modlitwą, którą poprowadził ks. Wojak. Ks. prof. M. Czajkowski omówił szeroko *Obrzędy chrztu dzieci według rytuału rzymskiego*. Ks. Jan Gross przedstawił ewangelicki rytuał chrztu w czasie nabożeństwa i poza nim na podstawie *Agendy Kościoła Ewangelicko - Luteranckiego*. Zaznaczył, że w tym Kościele przygotowuje się reforma liturgiczna. Podkreślił także różnice regionalne w udzielaniu chrztu w Polsce.

Wywiązała się dyskusja, która dotyczyła głównie różnic w praktyce udzielania chrztu. Poruszono także sprawę metryk. Strona ewangelicka oświadczyła, że pastory ich Kościołów nigdy nie chrzczą po raz drugi i zwróciła się z prośbą do Kościoła rzymskokatolickiego, aby i w nim nie ponawiano chrztu. Oświadczyła też, że u nich zawsze i wszędzie chrzci się według formuły trynitarniej z użyciem wody (połanie wodą lub z dzbanuszką). Poruszono również sprawę rodziców chrzestnych. Następnie ks. Wojak zwrócił się do przedstawicieli katolickich z pytaniami: Co jest istotne w katolickiej praktyce chrztu? Do jakiego Kościoła następuje wcielenie przez chrzest?. Padła odpowiedź, że do Chrystusowego. Wywiązała się ponownie dyskusja. Poruszono też sprawę zgładzenia grzechu pierworodnego.

Na zakończenie dyskusji obie strony oświadczyły, że nie widzą przeszkód do obopólnego uznania chrztu świętego, i że poproszą swoje władze kościelne o wydanie poleceń proboszczom, by wystawiali zainteresowanym metryki chrztu. Dopuszcza się również możliwość, by przynajmniej jedno z rodziców chrzestnych było innego wyznania.

III. DIALOG RZYMSKOKATOLICKO - REFORMOWANY

Pierwsze próby ustalenia ważności chrztu udzielanego w Kościele Ewangelicko-Reformowanym podjęto w 1969 r. Ustalono, że Kościół reformowany posługuje się Agendą Gdańską (wyd. w 1637 r.) oraz rytuałem ewangelicko - reformowanym. W Agendzie znajdujemy informacje, że dzieci się chrzci przez polanie wodą przy równoczesnym wypowiedaniu formuły trynitarniej⁴. Rytuał zawiera ryt chrztu, m.in. czytanie Pisma Świętego, zobowiązanie do wychowania dziecka w miłości ku Bogu i człowiekowi oraz mocno akcentowane przymierze z Bogiem⁵. W Rytuale jest również położony akcent na prawdę, że przez chrzest zawiera się przymierze z Bogiem.

Rozmowy prowadzone na temat ważności chrztu w pierwszej połowie lat siedemdziesiątych wzbudziły nadzieję, że również zwierzchności obu Kościołów (rzymskokatolickiego i ewangelicko-reformowanego) będą mogły uznać wzajemnie swój chrzest oraz zobowiązanie się do wystawiania świadectwa chrztu proszącym o nie wiernym. W tym celu postanowiono zwołać spotkanie, które przyczyniłoby się do sporządzenia urzędowej dokumentacji osiągniętych wyników dialogu. Czas i miejsce spotkania miały uzgodnić między sobą wytypowane przez oba Kościoły delegacje w skład których wchodził: ze strony katolickiej ks. Andrzej Zuberbier, ks. Edward Majcher, o Aleksander Hauke-Ligowski i ze strony Kościoła Ewangelicko-Reformowanego p. Jarosław Świdorski, ks. Jerzy Stahl, ks. Bogdan Tranda. Wkrótce został również ustalony termin spotkania, które odbyło się 20 lutego 1979 r. w siedzibie Konsystorza Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Warszawie przy al. Świerczewskiego 76a. Przedstawiciele obu ston wyłożyli teologię i liturgię chrztu w swoich Kościołach.

W wyniku przeprowadzonych rozmów stwierdzono, że nie ma żadnych wątpliwości co do ważności chrztu udzielanego w obu Kościołach. Obie delegacje zwróciły się do swoich władz kościelnych z prośbą o wzajemne wydawanie wiernym w razie potrzeby metryk chrztu. Obie delegacje widzą potrzebę ustalenia warunków dopuszczania rodziców chrzestnych innego wyznania.

IV. DIALOG RZYMSKOKATOLICKO - METODYSTYCZNY

W 1969 r. z inicjatywy Kościoła rzymskokatolickiego został podjęty dialog na temat ważności chrztu udzielanego w Kościele Metodystycznym. Na podstawie maszynopisu rytu chrztu⁶ udało się ustalić, że chrzest jest udzielany w tym Kościele według dwóch odrębnych obrzędów: dla niemowląt i dla starszych. Według pier-

---

⁴ *La liturgie ou la manière de célébrer le Service Divin dans L'Église de Genève*, Genève 1807, s. 86; *Liturgie du baptême des enfants*, w: *Liturgie à l'usage des Églises Réformées*, Paris 1888, s. 191.

⁵ Por. S.C. Napiórkowski, *Ważność chrztu u niekatolików*, Biuletyn Ekumeniczny Komisji Episkopatu do spraw Ekumenizmu nr 13 (maszynopis), Warszawa 1971, s. 35; tenże, *O ważności chrztu w niektórych Kościołach i Wspólnotach chrześcijańskich w Polsce*, *Collectanea Theologica* 41 (1971) fasc. 3, s. 52.

⁶ Metodysci w Polsce nie posiadali wtedy wydanej drukiem Agendy.

wszego obrzędu w czasie wymawiania formuły trynitarnej szafarz "spryskuje i oblewa" dziecko wodą lub też na życzenie zanurza je w wodzie. Przy drugim obrzędzie jest mowa jedynie o skropieniu lub oblaniu głowy przyjmującego chrzest. W każdym z tych przypadków chrzest jest ważny⁷.

Dialog między obydwoma Kościołami na temat ważności chrztu rozwinął się na początku lat siedemdziesiątych. A oto najważniejsze wydarzenia dialogu: w styczniu 1971 r. Komisja Episkopatu do Spraw Ekumenizmu wysłała do najważniejszych władz Kościoła metodystycznego pismo w sprawie rozpoczęcia oficjalnego dialogu o chrzcie, w kwietniu 1978 r. Komisja Episkopatu zwraca się ponownie z propozycją przeprowadzenia rozmów na temat ważności chrztu. Propozycja ta spotkała się z aprobatą ze strony metodystów i wkrótce do przeprowadzenia rozmów zostaje wydelegowana Komisja robocza w składzie: ze strony metodystycznej - ks. prof. dr Witold Benedyktowicz, ks. dr Adam Kuczma i ze strony katolickiej - ks. dr Andrzej Santorski, ks. dr. Alfons Skowronek, ks. Jan Szymborski. 5 listopada 1978 roku dochodzi do spotkania przedstawicieli obydwu Kościołów w celu omówienia doktryny i praktyki chrztu udzielanego w tych Kościołach. Na koniec spotkania zostaje sformułowane oświadczenie następującej treści:

- chrzest w obydwu Kościołach jest uznawany za sakrament przynoszący usprawiedliwienie i włączenie w Kościół;
- ma formę trynitarą, odbywa się przeważnie przez polanie wodą, choć przyjęte jest również zanurzenie i pokropienie;
- szafowany jest przez duchownego, a w wyjątkowych przypadkach przez świeckiego;
- udzielany jest dorosłym i dzieciom;
- chrztu się nie powtarza, nawet w wypadku przejścia z jednego do drugiego Kościoła;
- w obu Kościołach prowadzone są księgi ochrzczonych oraz przyjęta jest funkcja rodziców chrzestnych, którym stawia się wymagania moralne i doktrynalne.

V. DIALOG RZYMSKOKATOLICKO - BAPTYSTYCZNY

Do spotkań na wyższym szczeblu pomiędzy przedstawicielami Kościołów (rzymskokatolickiego i baptystycznego) doszło dwa razy: 1 lutego 1972 r. i 2 kwietnia 1979 r. Na drugim spotkaniu (2 kwietnia 1979 r.) obecni byli ze strony katolickiej: ks. dr Michał Czajkowski, ks. dr Stefan Moysa, ks. prof. Andrzej Zuberbier i ze strony Chrześcijan Baptystów: Prezb. Krzysztof Bednarczyk, Prezb. Aleksander Kircun, Prezb. Zbigniew Wierszyłowski. Przedstawiciele obu Kościołów wyłożyli teologię, liturgię i praktykę chrztu w swoich Kościołach.

W świetle przeprowadzonych rozmów delegacja baptystyczna oświadczyła, że:

- chrzest jest udzielany jednakowo we wszystkich zborach tego Kościoła;
- ludzi wierzących w Chrystusa jako osobistego Zbawiciela i Pana z innych Kościołów traktujemy jako członków Kościoła Chrystusowego;

⁷ Por. S.C. Napiórkowski, *O ważności chrztu w niektórych Kościołach i Wspólnotach chrześcijańskich w Polsce*, Collectanea Theologica 41 (1971) fasc. 3, s. 54.

wierzmy, że objawienie spisane w Piśmie Świętym, zostało powierzone całemu Kościołowi Chrystusowemu, którego zbór jest miejscowym wyrazem i dlatego uważamy za potrzebne korzystać ze świadectw i argumentów biblijnych, skądkolwiek one pochodzą.

Na koniec obie delegacje oświadczyły, że widzą celowość dalszego dialogu o chrzcie, zarówno bilateralnego jak i multilateralnego.

VI. DIALOG RZYMSKOKATOLICKO - MARIAWICKI

Na skutek rozłamu w Kościele Mariawitów, który dokonał się w 1935 r., ze Starokatolickiego Kościoła Mariawitów wyodrębnił się Katolicki Kościół Mariawitów z siedzibą w Felicjanowie⁸. W związku z tym dialog rzymskokatolicko-mariawicki należy rozpatrywać na dwóch płaszczyznach. Pierwsza płaszczyzna dotyczy dialogu ze Starokatolickim Kościołem Mariawitów, a druga z Katolickim Kościołem Mariawitów.

a. Dialog ze Starokatolickim Kościołem Mariawitów

Rozmowy w sprawie ważności chrztu podjęto ze Starokatolickim Kościołem Mariawitów już w 1971 r. Zakończyły się one podpisaniem 11 czerwca 1974 r. wspólnej Deklaracji Komisji Mieszanej obu Kościołów. Z treści deklaracji wynika, że zachodzi możliwość wzajemnego uznania chrztu udzielanego w obu Kościołach i wzajemnego zobowiązania się Zwierzchności Kościelnych do wystawiania świadectwa chrztu proszącym o nie wiernym.

Podpisanie powyższej deklaracji nie finalizowało całkowicie dialogu. Trzeba było jeszcze sporządzić urzędową dokumentację osiągniętych wyników rozmów. W tym celu należało zwołać jeszcze jedno spotkanie, w którym miały brać udział delegacje obu Kościołów. Ich skład wkrótce ustalono.

Do przeprowadzenia rozmów ze strony katolickiej zostali delegowani: ks. prof. Bronisław Dembowski (przewodniczący), ks. prof. Zbigniew Tonkiel i ks. Waldemar Wojdecki. W skład delegacji Starokatolickiego Kościoła Mariawitów wchodził: ks. prob. Witold Szymański, ks. prob. Zdzisław Jaworski i ks. prob. Roman Nowak.

Spotkanie odbyło się 15 listopada 1978 r. w Warszawie przy ul. Pivnej 9. W trakcie spotkania przedstawiciele obydwu Kościołów wyłożyli teologię i liturgię chrztu w swoim Kościele. Obydwie delegacje omawiając teologię chrztu stwierdziły, że nie ma pod tym względem żadnych różnic w wierze. Natomiast w liturgii Starokatolickiej

---

⁸ Ks. Bp Jan Kowalski, który przyjął sakrę biskupią od Starokatolickiego biskupa w Utrechcie, po śmierci M. Kozłowskiej - głównej założycielki mariawityzmu, poczynił szereg zmian doktrynalnych i kultycznych w swoim Kościele. Z powodu tych zmian został w 1935 r. pozbawiony godności i władzy przez kapitułę generalną. Kowalski utworzył własną grupę "felicjanowską" z siedzibą w Felicjanowie, która przyjęła nazwę Katolickiego Kościoła Mariawitów.

Kościół Mariawitów opiera się na rytuale rzymskokatolickim wydanym przed Soborem Watykańskim II.

- Na koniec, w świetle przeprowadzonych rozmów, obie delegacje oświadczyły, że:
- nie ma żadnych wątpliwości co do ważności chrztu udzielanego w obu Kościołach;
  - zwrócą się do swoich władz kościelnych z prośbą o wzajemne wydawanie wiernym w razie potrzeby metryk chrztu.

b. Dialog z Katolickim Kościołem Mariawitów

W Katolickim Kościele Mariawitów chrztu udziela się przez polanie wodą z formułą trynitarną. Do formuły trynitarniej nie dołącza się imienia M. T. Kozłowskiej. Powstaje jednak wątpliwość, czy uprzednio nie dołączano jej imienia do formuły chrztu⁹.

Podobnie trzeba było wyjaśnić z władzami Katolickiego Kościoła Mariawitów drugą sprawę. Chodziło o to, czy prawdą jest, że w latach od 1922 do 1935 r. nie udzielano chrztu dzieciom z tzw. małżeństw mistycznych (mariawickiego kapłana z zakonnicą)¹⁰.

Rozmowy w sprawie wyjaśnienia powyższych kwestii podjęto w lipcu 1971 r. i prowadzono je drogą korespondencji. Na szczególną uwagę zasługuje tu list Arcybiskupa Mariawitów J.M. Rafała Wojciechowskiego do sekretarza Komisji ks. Stanisława Bajko z dnia 6 sierpnia 1971 r. W liście tym Arcybiskup Wojciechowski przedstawia najpierw naukę mariawitów o sakramencie chrztu, a potem omawia inne ważne kwestie związane z tym sakramentem. Są to: celebrowanie chrztu, szafarz, a także sprawa świadectw chrztu, które Kościół Mariawitów jest gotów wystawiać swoim wyznawcom w przypadkach małżeństw mieszanych, przechodzenia do Kościoła rzymskokatolickiego lub w innych okolicznościach na zasadzie wzajemności.

Na pytanie zadane przez Sekretarza Komisji ks. Stanisława Bajko, czy Kościół Mariawitów do formuły Trynitarniej chrztu św. nie dodaje również imienia swej założycielki - M. Kozłowskiej i czy w pewnym okresie swego istnienia (w latach 1922 - 1935) uważał sakrament chrztu św dla dzieci z małżeństw kapłańskich za zbędny - ks. Arcybiskup odpowiedział przecząco.

Na koniec dodał, że *zdarzają się przypadki nieuznawania przez duchownych rzymskokatolickich ważności chrztu św. udzielanego w naszym Kościele.*

Właściwie wszystkie problemy zostały już omówione, ale brakowało protokołu końcowego na temat ważności chrztu. Nie wiemy, dlaczego rozmowy na powyższy temat tak długo były prowadzone. Następane pisma pochodzą dopiero z czerwca 1984 r. Z ich

---

⁹ Według wierzeń Mariawitów, Trójca Święta zostawała w zupełnie wyjątkowych relacjach z ich założycielką, którą nazywano *Oblubienicą i Małżonką Chrystusa*. Dołączenie imienia założycielki do Trójcy Świętej, czyniłoby chrzest nieważnym.

¹⁰ Według przekonania Mariawitów dzieci z takich rodziców nie posiadałyby grzechu pierworodnego, miałyby być jedynie ofiarowywane Bogu w "Świątyni Miłości i Miłosierdzia" w Płocku

treści wynika, że Komisja Episkopatu do spraw Ekumenizmu zwróciła się do przedstawicieli Kościoła Mariawitów (grupa felicianowska) z prośbą o przeprowadzenie rozmów na temat ważności chrztu św.

Powyższa prośba została pozytywnie rozpatrzona ze strony Mariawitów i wkrótce ustalono termin spotkania, które odbyło się 9 października 1984 roku w siedzibie głównej Kościoła Katolickiego Mariawitów w Felicianowie, woj. płockie. Kościół Rzymskokatolicki na tym spotkaniu reprezentowali: ks. dr Czesław Rychlicki i ks. mgr Jerzy Skotnicki. Kościół Katolicki Mariawitów reprezentował ks. Arcybiskup Józef M. Rafael Wojciechowski.

Przedstawiciele obydwu stron wyłożyli teologię i liturgię chrztu w swoich Kościołach. Przedstawiciel Katolickiego Kościoła Mariawitów stwierdził, że formę chrztu udzielanego w jego Kościele stanowią słowa: NN, ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego, bez dodawania żadnych innych słów. Forma ta była zawsze stosowana w Katolickim Kościele Mariawitów. Jej autentyczność stwierdzono na podstawie ksiąg liturgicznych Katolickiego Kościoła Mariawitów¹¹.

W świetle przeprowadzonych rozmów delegacja Kościoła rzymskokatolickiego oświadczyła, że nie ma żadnych wątpliwości co do ważności chrztu udzielanego w Kościele Katolickim Mariawitów, i że zwróci się do swoich władz kościelnych z prośbą o polecenie duchowieństwu rzymskokatolickiemu wydawania świadectwa chrztu proszącym o nie wiernym. To samo oświadczenie złożył przełożony Kościoła Katolickiego Mariawitów (Felicianów) ks. Arcybiskup J.M. Rafael Wojciechowski.

Na zakończenie spotkania delegacja rzymskokatolicka przekazała Katolickiemu Kościołowi Mariawitów *Obrzędy chrztu dzieci* według rzymskiego rytuału, wyd. w Katowicach 1972 r.

VII. DIALOG RZYMSKOKATOLICKO - POLSKOKATOLICKI

Dialog z Kościołem Polskokatolickim od samego początku przebiegał właściwie bez większych zakłóceń. Ważność chrztu udzielanego w tym Kościele nigdy nie podlegała najmniejszej wątpliwości, o czym można się przekonać zarówno z katechizmu, jak i z Rytuału Kościoła Polskokatolickiego. W obu wspomnianych wyżej księgach liturgicznych jest zachowany katolicki obrzęd (z nieznacznymi zmianami), jak również teologia chrztu¹².

Należało jeszcze tylko przeprowadzić rozmowy w celu podpisania protokołu końcowego. Starania w tym celu podjęto w kwietniu 1978 r. kiedy to Komisja Episkopatu do spraw Ekumenizmu zwróciła się w powyższej sprawie do władz Kościoła Polskokatolickiego. Równocześnie oba Kościoły wytypowały swoich przedstawicieli do przeprowadzenia rozmów. Na spotkanie z zaproponowaną już delegacją Kościoła Polskokatolickiego w składzie: ks. prof. E. Bałaker, ks. mgr Kazimierz Bonczar

¹¹ Por. *Rytuał Maryawicki*, Płock 1926 (przy świątyni Miłosierdzia i Miłości), s. 5.

¹² Por. *Katechizm Kościoła Polskokatolickiego*, Warszawa 1958, n. 274; *Rytuał Kościoła Polskokatolickiego*, Warszawa 1961, s. 12-19.

i ks. mgr Tomasz Wójtowicz, wydelegowani zostali ze strony Kościoła Rzymskokatolickiego: ks. prof. S. Moysa (przewodniczący), ks. prof. L. Balter i ks. prob. E. Majcher. Czas i miejsce spotkania miały ze sobą uzgodnić delegacje.

Jak wynika z następných pism¹³, termin spotkania nie prędko został ustalony. Przez dwa następne lata nic się właściwie nie wydarzyło. Ostatecznie obie delegacje przeprowadziły rozmowy o chrzcie w dniu 7 maja 1980 r. w Warszawie przy ul. Wilczej 31 w siedzibie Prezydium Rady Synodalnej Kościoła Polskokatolickiego.

Przedstawiciele Kościoła Rzymskokatolickiego wyłożyli teologię i liturgię chrztu w swoim Kościele. Przedstawiciele Kościoła Polskokatolickiego stwierdzili, że wyżej wyłożona nauka i praktyka o Chrzcie nie różni się od nauki i praktyki Kościoła Polskokatolickiego. Jest tylko pewna różnica w interpretacji teologicznej dotyczącej natury grzechu pierwotnego. Oświadczyli również, że chrzestnymi w Kościele Polskokatolickim mogą być także wyznawcy Kościoła Rzymskokatolickiego. Ponadto stwierdzili, że sakrament Chrztu Świętego, jest w jednakowy sposób udzielany w całym Kościele Polskokatolickim według rytuału wydanego w 1961 r.

Na koniec spotkania delegacja Kościoła rzymskokatolickiego oświadczyła, że: nie ma żadnych wątpliwości co do ważności chrztu udzielanego w Kościele Polskokatolickim, i że przedstawi swoim władzom kościelnym wyniki rozmów wraz z opinią, że nie widzi przeszkód co do wzajemnego uznania ważności chrztu i wydawania wiernym w razie potrzeby metryki chrztu. To samo oświadczenie złożyła delegacja Kościoła Polskokatolickiego.

VIII. DIALOG RZYMSKOKATOLICKI ZE ZJEDNOCZONYM KOŚCIOŁEM EWANGELICZNYM W PRL

Zagadnienie ważności chrztu św. w Zjednoczym Kościele Ewangelicznym jest bardzo złożone. Sama nazwa wskazuje na to, że był to związek kilku drobnych Kościołów i Wspólnot Ewangelicznych, który właściwie powstał w wyniku ingerencji władzy Komunistycznej PRL¹⁴. W skład Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego wchodził: Ewangeliczni Chrześcijanie, Stanowczy Chrześcijanie, Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej i Kościół Chrystusowy.

Pierwsze próby ustalenia ważności chrztu w Zjednoczym Kościele Ewangelicznym podjęto na początku lat siedemdziesiątych. Pod względem organizacyjnym dialog ten nie różnił się od dialogów przeprowadzonych przez Kościół rzymskokatolicki z pozostałymi Kościołami Polskiej Rady Ekumenicznej. Wysłano listy z propozycjami przeprowadzenia rozmów. Ustalono skład delegacji po obu stronach. Ze strony Kościoła rzymskokatolickiego do przeprowadzenia rozmów zostali wydelegowani: ks. prof. Alfons Skowronek, ks. Jan Szymborski i ks. Franciszek Augustyński. Zjednoczony Kościół Ewangeliczny mieli reprezentować: prezbiter

---

¹³ Chodzi tu głównie o prywatną korespondencję pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Polskokatolickim oraz o datę końcowych rozmów o chrzcie 7 maja 1980.

¹⁴ Władze komunistyczne PRL utworzyły Zjednoczony Kościół Ewangeliczny składający się z kilku małych Kościołów po to, żeby mieć łatwiejszy do nich dostęp.

Edward Czajko - prezes Rady Kościoła, pastor Andrzej Bajeński i dr Ryszard Tomaszewski. Ustalono wkrótce termin spotkania, które odbyło się w dniach 15 i 24 maja 1982 r. w siedzibie Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego w Warszawie przy ul. Zagórnej 10. Delegacja rzymskokatolicka uznała ważność chrztu udzielanego w Zjednoczonym Kościele Ewangelicznym. Delegacja Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego oświadczyła, że - cytując: *nie widzimy przeszkód w uznaniu ważności chrztu dokonanego na podstawie osobistej wiary chrzczonego, którego udziela się w Kościołach praktykujących chrzest niemowląt*. Zjednoczony Kościół Ewangeliczny zobowiąże się do wydawania i przyjmowania metryk chrztu.

W 1984 nastąpiło rozwiązanie Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego. Na podstawie wówczas zawartego protokołu pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim a Zjednoczonym Kościołem Ewangelicznym można sądzić, że chrzest udzielany w Kościołach, które powstały w wyniku rozpadu Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego, jest również oficjalnie uznany za ważny.

WNIOSKI KOŃCOWE

Chrześcijańscy teologowie zgadzają się co do tego, że nie ma przeszkód w uznaniu sakramentu chrztu. Koniecznym zamknięciem tych rozmów byłoby uznanie przez zwierzchników Kościołów rzymskokatolickiego i z Polskiej Rady Ekumenicznej wyników tych rozmów teologicznych jako godnych poparcia i oficjalnego wzajemnego uznania ważności chrztu. Nie wiadomo, na ile to obecnie jest możliwe do zrealizowania. Na pewno problem byłby z Baptistami, którzy nie są w stanie uznać chrztu udzielanego dzieciom w wieku nieświadomym. Prawdopodobnie zdarzają się przypadki ponownego udzielania chrztu w ich Kościołach.

Nie jest do końca rozwiązany problem, czy w Katolickim Kościele Mariawitów (grupa felicianowska) nie dodaje się imienia założycielki ("Mateczki") do formuły trynitarniej. Powyższą sprawę należałoby jeszcze raz dokładnie zbadać i wyjaśnić. Może doprowadziłyby to, do przyjęcia Katolickiego Kościoła Mariawitów do Polskiej Rady Ekumenicznej.

Na koniec można wysnuć wnioski, że podstawowymi kryteriami ważności chrztu są: materia, forma i intencja. Materia jest oczywiście tylko i wyłącznie woda. Nie może to być jakakolwiek inna substancja chemiczna. Forma polega na tym, że chrzest jest udzielany w imię Trójcy Świętej. Nie ma innej formuły. Intencja musi być właściwa. Można jeszcze rozpatrywać inne kryteria (warunki udzielania chrztu, szafarz itd.) ale mają one znaczenie drugorzędne.

Niniejszy artykuł ukazuje omawiane zagadnienie tylko w ogólnym zarysie. Więcej miejsca zagadnieniu chrztu poświęciłem w swojej pracy magisterskiej pt. *Chrzest w dialogu ekumenicznym w Polsce* napisanej pod kierunkiem ks. prof. Michała Czajkowskiego, którą można znaleźć w archiwum Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie.

Norbert Przyborski - licencjat z teologii ekumenicznej w ATK.